

ÚVAHY O NAŠEJ REVOLÚCII

JOZEF GREGOR

V rozsiahlej diskusii o charaktere revolúcie v ľudovodemokratických krajinách, ktorá prebiehala u nás a nielen u nás, ale aj v Sovietskom sväze a ostatných ľudovodemokratických krajinách najmä koncom päťdesiatych rokov, a ktorá fakticky stále pokračuje, sa podstata rozdielnych názorov skoncentrovala na vzťah medzi objektívnymi a subjektívnymi, ekonomickými a politickými podmienkami.

Podnetom pre hlbšiu analýzu vzťahu medzi ekonomickými a politickými podmienkami s cieľom vymedziť obsah, poslanie a charakter revolúcie v ľudovodemokratických krajinách sa stali názory sovietskeho autora I. A. Soboleva, ktorý vo svojej práci *Ľudová demokracia — nová forma politickej organizácie spoločnosti* tvrdil, že ľudovodemokratické revolúcie boli vo svojej prvej etape protifeudálne.¹

I. Bystřina vo svojom článku *Proti dogmatickému výkladu vzniku ľudovodemokratického zriadenia v Československu*² odmietol Sobolevovo hodnotenie ľudovodemokratickej revolúcie spočiatku ako protifeudálnej a správne poukázal na to, že napríklad u nás bola vyvinutá kapitalistická ekonomika a že sa v našej revolúcii od začiatku riešilo hlavné protirečenie medzi prácou a kapitálom. Avšak v zápätí sa sám dopustil chyby, keď vychádzajúc z charakteristiky našej ekonomiky urobil jednoznačný záver, že u nás išlo v podstate o premenu kapitalistických výrobných vzťahov na socialistické a že teda naša revolúcia mala od začiatku socialistický charakter.³ I. Bystřina sa dopustil aj ďalšej chyby v tvrdení, že národnodemokratická revolúcia je *samostatný* typ revolúcie, nový historický typ revolúcie, ktorá sa odlišuje od socialistickej revolúcie, a súčasne ju charakterizuje ako prechodné obdobie v rámci všeobecne socialistic-

¹ Pozri I. A. Sobolev, *Ľudová demokracia — nová forma politickej organizácie spoločnosti*, Praha 1954.

² Pozri Nová mysl 1957, č. 2, 147.

³ Podľa I. Bystřinu už Košický vládny program bol vraj v podstate socialistický okrem iného aj preto, že obsahoval znárodnenie. Pozri Nová mysl 1957, č. 2, 147.

kej strategickej etapy revolúcie. M. Kaláb ho za túto nedôslednosť právom kritizoval v článku *Proti ekonomizmu v určovaní charakteru našej národnej a demokratickej revolúcie*⁴ a súčasne sám vyjadril názor, že ľudovodemokratický režim je režimom nového typu, teda koniec koncov novou samostatnou kvalitou.⁵ Preto nesúhlasil potom ani s názorom Houšku a Káru, ktorí v spoločnej práci *Otázky ľudovej demokracie* zastávali názor, že národná a demokratická revolúcia bola formou prístupu k socialistickej revolúcii, že „bola teda *revolučnou* premenou, ktorou bezprostredne začala socialistická revolúcia — bola však iba jej časťou“.⁶

Ľudovodemokratická revolúcia je však prechodným, dočasným procesom⁷ a ako samostatná revolúcia by nevyhnutne musela viesť k relatívne trvalému novému spoločensko-politickému zriadeniu. To je však vylúčené. Pri moci nemôžu byť „natrvalo“, „nadlho“ dve základné a antagonisticky protikladné politické sily, triedy. Existencia takejto formy moci je podmienená skutočnosťou, keď ani buržoázia, ani proletariát nie sú schopné vládnuť sami. Kl. Gottwald túto skutočnosť otvorene konštatoval: „Sami vládnuť nemôžeme a ani oni nemôžu vládnuť. Oni nemôžu vládnuť bez nás a my bez nich. Pritom oni väčšmi bez nás než my bez nich. Zostáva nevyhnutnosť spolupráce s druhou politickou skupinou, ktorá je donútená na spoluprácu s nami“.⁸

Napriek uvedeným jednostrannostiam boli to však predovšetkým tieto koncepcie hodnotenia ľudovodemokratickej revolúcie — či už Sobolevova, alebo Bystřinova, Houškova—Károva i Kabálova, ktoré významne prispeli k osvetleniu charakteru našej revolúcie. Nielenže nastolili závažné problémy, ale aj pomohli vykryštalizovať základné hľadiská a kritériá pre hodnotenie ľudovodemokratickej revolúcie.

Doteraz sa u nás prijala v podstate táto schéma o revolučnom vývine rokov 1945—1948: Národný a demokratický charakter revolúcie.⁹ Proces prerastania revolúcie bol zavŕšený vo februári 1948. Februárom 1948 sa uskutočnila demokratická diktatúra ľudu a nastolila sa diktatúra proletariátu. Medzi rokom 1945 a 1948 existovalo obdobie prerastania. Táto všeobecná schéma umožňovala

⁴ Pozri Nová mysl 1958, č. 2, 122.

⁵ Porovnaj Nová mysl 1958, č. 2, 129—130.

⁶ Houška — Kára, *Otázky lidové demokracie*, Praha 1955, 154.

⁷ Napríklad aj Kl. Gottwald práve takto charakterizoval ľudovodemokratické obdobie: „Nesporné je, že naše obdobie je naozaj revolučné obdobie, že sme v čase revolučných prevratov, v čase prevratom,“ (Kl. Gottwald, *Spisy* 12, Bratislava 1955, 92.) Potvrdil to nakoniec samotný vývin rokov 1945—1948.

⁸ Kl. Gottwald, *Spisy* 12, Bratislava 1955, 23—24.

⁹ Kl. Gottwald datuje vznik národnej a demokratickej revolúcie, keď „moc prešla z rúk národa utlačateľského, národa okupantov, národa nemeckého, do rúk národa predtým utlačáneho, národa českého a slovenského“ (Kl. Gottwald, *Spisy* 12, Bratislava 1955, 92). Najnovšie historické práce posunujú začiatok národnej a demokratickej revolúcie do roku 1944. Za začiatok národnej a demokratickej revolúcie v ČSR sa pokladá Slovenské národné povstanie. Pozri napríklad J. Jablonický, *Slovensko na prelome*, Bratislava 1965 a S. Falčan, *K problémom národnej a demokratickej revolúcie na Slovensku*, Bratislava 1965. Pravda, žiadala by sa analýza pojmov národná a demokratická revolúcia, nakoľko tieto pojmy zodpovedajú nielen z hľadiska periodizácie, ale aj samotného obsahu našej revolúcie.

rozdeliť obdobie rokov 1945—1948 na dve základné etapy. Prvá bola charakterizovaná ako buržoáznodemokratická, ktorá postupne prerastala do druhej etapy — do socialistickej revolúcie. Neskôr sa začal ujímať názor, že obdobie od roku 1945 nie je buržoáznodemokratickou etapou, ale že išlo o zvláštny druh demokratickej revolúcie — ľudovodemokratickú revolúciu, ktorá nastolila diktatúru ľudu. Houška, Kára a iní začali túto ľudovodemokratickú revolúciu chápať ako formu prístupu k socialistickej revolúcii. V súčasnosti sú pokusy chápať obdobie rokov 1945—1948 ako jednu z ciest socialistickej revolúcie, ako jednu z foriem diktatúry proletariátu. Napríklad v *Program SKJ* sa tvrdí, že „v niektorých krajinách, ako výsledok víťazstva socialistických síl v otvorenom boji, v procese hlbkej ľudovej revolúcie pod vedením komunistických strán, prišla k moci robotnícka trieda v svojráznych formách revolučnej diktatúry proletariátu“.¹⁰ Podstata diktatúry proletariátu je vraj jedna a tá istá tak pri sovietskej, ako aj pri ľudovodemokratickej diktatúre. Odlišnosti sú iba vo formálnych znakoch daných špecifikou. Predtým sa však tvrdilo, že ľudovodemokratická forma je nižšou a menej dokonalou formou než sovietska forma.

Sotva možno rezolútne konštatovať, že táto posledná tendencia je najvýstižnejšia, najbližšia adekvátnej skutočnosti. Sám sa prikláňam k názoru, že ľudovodemokratická revolúcia je zvláštnym druhom demokratickej revolúcie. Československá revolúcia od roku 1944 mala výraznú protifašistickú črtu, ktorá ju odlišuje historicky od predchádzajúcich demokratických revolúcií a súčasne ovplyvňuje aj jej vlastný vývinový proces z aspektu vnútropolitického i medzinárodného, pričom v širšom zmysle slova treba ju chápať ako demokratickú revolúciu vedenú robotníckou triedou na čele s revolučnou stranou s logickým vyústením do socialistickej revolúcie. Z toho potom vyvodzujem aj nevyhnutnosť procesu jej prerastania do socialistickej revolúcie. Pod pojmom prerastanie, chápem historicky nevyhnutné obdobie premeny revolučno-demokratickej diktatúry na diktatúru proletariátu — to predovšetkým — avšak súčasne ako nevyhnutnú etapu na vytvorenie výhodných ekonomických podmienok pre výstavbu socializmu. Len cez ekonomické opatrenia (najmä vo vyspelej kapitalistickej krajine) možno mobilizovať, politicky podnecovať široké ľudové vrstvy do boja za socialistickú spoločnosť v modernej dobe. Je logické, že realizácia týchto socialistických ekonomických opatrení nevyhnutne vyvolávala odpor u buržoázie, ktorá bola historickým vývinom donútená ku koalícii nielen počas protifašistického odboja, ale aj v povojnovom období, ak nechcela stratiť svoj vplyv medzi časťou ľudu a možnú perspektívu postupne nakloniť a nakoniec zvrátiť vývin vo svoj prospech.

Ľudovodemokratická revolúcia je špecifickým prechodom, *dočasnou* etapou vo vývine revolúcie s dvojakým možným koncom; buď táto zvláštna forma ľudovej diktatúry prerastie v diktatúru proletariátu, alebo bude nastolená diktatúra buržoázie. Tretia možnosť je vylúčená. Potvrdil to aj priebeh udalostí u nás. V revolučnom prechodnom období rokov 1945—1948 sa rozhodlo o definitívnom politickom víťazstve v prospech robotníckej triedy. Prológom k to-

¹⁰ *Program SKJ*, Petrovec 1962, 23.

muto obdobiu bol protifašistický, protiimperialistický, národnooslobodzovací odboj, ktorý začal český a slovenský ľud medzi prvými národmi v Európe. Február 1948 je naším Veľkým októbrom 1917.¹¹ Stotožňujem sa teda s Fr. Vartíkom, že „je potrebné celý revolučný proces chápať v jednote ako ľudovodemokratickú revolúciu s demokratickou etapou, ktorá od začiatku prerastala do etapy socialistickej“.¹²

Bezprostredne pred druhou svetovou vojnou i po jej ukončení boli ekonomické podmienky u nás v podstate zrelé pre vznik priamo socialistickej revolúcie. Prečo potom KSČ neorientovala robotnícku triedu a pracujúci ľud na bezprostredný prechod k socialistickej revolúcii, ale na ľudovodemokratickú revolúciu ako pokračovanie protifašistického boja? Bolo to nevyhnutné?

Orientácia na demokratickú, a nie na socialisticкую revolúciu poskytovala KSČ veľkú príležitosť uskutočniť socialisticкую revolúciu pokojnou formou, bez občianskej vojny. Strana túto priaznivú (vnútropolitickú i medzinárodnú) situáciu využila. Kl. Gottwald konštatoval, že „etapa od mája 1945 do februára 1948 bola nevyhnutná, tú sme museli prekonať, aby sme mohli vo februári vyhrať... Bolo nutné prekonať túto etapu, aby masy na vlastných skúsenostiach spoznali nielen Berana, Gajdu, Stříbrného a Preissa, ale aj Zenkla, Šrámka a Lettricha“.¹³ Obdobie od mája 1945 do februára 1948 bolo teda nevyhnutné na to, aby sa demaskovala odbojová buržoázia a KSČ získala na svoju stranu rozhodujúcu väčšinu pracujúceho ľudu potrebnú na pokojný prechod k socialistickej revolúcii. Teda boli to politické, a nie ekonomické príčiny, ktoré určili charakter našej revolúcie ako demokratickej, a nie socialistickej, ale v záujme definitívneho víťazstva socialistickej revolúcie pokojnou, a nie ozbrojenou formou.

Orientácia na socialisticкую revolúciu roku 1945 by znamenala orientáciu na ozbrojený boj, na občiansku vojnu. K takejto forme, k ozbrojenej revolúcii mala strana možnosť pristúpiť hocikedy, keď by sa to bolo ukázalo nevyhnutné, počnúc rokom 1945 a počas trvania revolučnej situácie. Avšak v záujme toho, aby sa výrobné sily čím prv obnovili na predvojnovú úroveň, aby sa regenerovala ľudská pracovná sila, citelne poškodená vojnou, aby sa čím prv skonsolidovalo hospodárstvo krajiny a celý spoločenský život, KSČ sa správne a humanisticky rozhodla pre pokojný vývin revolúcie u nás.

Pokojné prerastanie demokratickej revolúcie v socialisticкую revolúciu má veľké prednosti pred ozbrojenou formou, hoci pokojná cesta si vyžaduje relatívne dlhšie obdobie pre uskutočnenie revolučného cieľa — nastolíť politickú moc

¹¹ Pri periodizácii vývinu Československa od roku 1945 je tendencia klásť dôraz na ekonomický a nie na politický vývin. Je nesprávne, ak sa obdobie po Februári 1948 až do prijatia socialistickej ústavy roku 1960 označuje za ľudovodemokratické. Znamená to, že sa neberie do úvahy politický aspekt revolúcie. „Československo — uvádza sa v zborníku Vznik a vývoj ľudovodemokratického Československa — tak dospelo po máji 1945 a februári 1948 k tretiemu (ústava 1960 — pozn. J. G.) historickému medzňiku vo vývoji ľudovodemokratického štátu, ktorý znamená ďalší kvalitatívny krok v jeho revolučnom vývoji.“ (podč. J. G.) *Vznik a vývoj ľudovodemokratického Československa*, Sborník statí, Praha 1961, 28.

¹² Fr. Vartík, *Niektoré otázky základne a nadstavby v ČSR*, Bratislava 1960, 63.

¹³ Kl. Gottwald, *1946—1948 II*, Praha 1949, 135. Pozri ešte str. 261 a 263.

proletariátu. Ohraničiť čas pre pokojné prerastanie revolúcie vopred je vylúčené, pretože to závisí od viacerých faktorov, od trvania revolučnej situácie, od vzájomného pomeru základných politických síl a tried v revolúcii a od celkovej medzinárodnej situácie.

Robotnícka trieda na čele s revolučnou stranou nemá záujem *umele* vyostrovať, *zbytočne* radikalizovať protirečenia medzi sebou a buržoáziou, pretože by to bolo hazardérstvom, pózerstvom, dobrodružstvom, a nie vážnou spoločenskou udalosťou, tým viac, že porážku nemožno vylučovať a že ide o revolúciu, ktorá znamená podstatnú, kvalitatívnu hospodársku, politickú, celospoločenskú premenu.

Pre robotnícku triedu je naopak len výhodné relatívne čo možno najdlhšie obdobie pokojného vývinu prerastania revolúcie až po definitívne politické víťazstvo. To preto, aby sa už v rámci tohto prechodu, pokojného prerastania, vytvorili optimálne hospodárske podmienky socialistického charakteru, aby sa materiálna základňa pre vybudovanie socialistickej spoločnosti rozvinula v rámci podmienok tohto prechodného obdobia.

Aj u nás¹⁴ aj inde boli tendencie urýchliť prechod od ľudovodemokratickej revolúcie k socialistickej revolúcii. Bolo treba vytrvalosti a húževnatosti, aby sa tieto tendencie úplne nepresadili. Bolo by to viedlo k premene pokojného obdobia prerastania revolúcie na ozbrojený boj. Keby sa zasa na druhej strane buržoázia nesnažila zámerné prekaziť trvanie postupnej revolučnej premeny spoločnosti — hospodárskymi a politickými akciami, mohol byť tento prechod od ľudovodemokratickej k socialistickej revolúcii ešte pokojnejší.

Nemenej dôležitým problémom, ktorý vnútorne súvisí s prerastaním našej ľudovodemokratickej revolúcie v socialisticкую revolúciu, je dať správnu odpoveď na otázku, čo vlastne ovplyvnilo konkrétny vývin našej revolúcie a jej prerastanie. Boli to vonkajšie alebo vnútorné a či snáď obidvoje podmienky, ktoré určili smer vývoja našej revolúcie?

J. Opat vo svojom článku *K metóde štúdia a výkladu niektorých problémov v období 1945—1948* presvedčivo konštatuje, že „súvislosť medzi líniou VIII. sjazdu KSČ a Februárom 1948 *nie je* programová. Je len nepriama. Je v tom, že línia VIII. sjazdu bola aj v jej nedeformovanej podobe líniou boja za socializmus v najširšom zmysle slova. Líniou, ktorá vychádzala z podmienok roku 1946. Bola programom svojho druhu špecifickej cesty k socializmu“.¹⁵ Tak isto má úplnú pravdu, keď tvrdí, že pri hodnotení rokov 1945—1948 sa náležite neskúmala „*dialektika pôsobenia vnútorných a vonkajších podmienok, v ktorých sa revolúcia vyvíjala*“.¹⁶

Avšak nemožno súhlasiť s J. Opatom, že „*zmena vonkajších podmienok revolúcie viedla k výraznej modifikácii politiky jednotlivých strán v Národnom fronte, v tom i modifikácie doterajšej línie KSČ*“.¹⁷

Dialektika vnútorných a vonkajších podmienok vylučuje jednostrannosť,

¹⁴ Pozri Jaroš—Jarošová, *Slovenské robotníctvo v boji o moc*, Bratislava 1965, 154 n.

¹⁵ *Príspevky k dejinám KSČ*, 1965, č. 1, 75.

¹⁶ *Príspevky k dejinám KSČ*, 1965, č. 1, 67.

¹⁷ *Príspevky k dejinám KSČ*, 1965, č. 1, 75.

respektíve podceňovanie alebo preceňovanie buď vnútorných, alebo vonkajších podmienok. Ak sa v minulosti robila chyba, že sa podceňovali vonkajšie vplyvy a neúmerne sa zdôrazňovali iba vnútorné podmienky politického vývinu (hoci nie v každom prípade) u nás tesne pred rokom 1945 až po rok 1948, to nijako neopravňuje preceňovať v súčasnosti vonkajšie podmienky, vplyvy na pohyb revolúcie u nás. J. Opat v dobrej snahe popraviť metodologické východiská pri hodnotení rokov 1945—1948, ktoré boli poznačené duchom kultu, nakoniec sám upadá do druhého extrému. Zaznávané a nedocenené momenty vývoja našej revolúcie povyšuje na „výrazne modifikujúce“. Takýto postup síce umožní vypukle pochopiť chyby minulosti, no sotva ukáže správnu cestu objektívne hodnotiť vývin našej revolúcie. V Opatovom prístupe k hodnoteniu obdobia 1945—1948 je určitý paradox, z vonkajších podmienok vyvodzuje špecifikum našej cesty k socializmu a súčasne sú mu príťažlivé tie koncepcie hodnotenia našej revolúcie, ktoré toto špecifikum čo možno najúplnejšie kodifikujú ako samostatnú cestu k socializmu.

J. Opat v uvedenej štúdii vôbec príliš kladie dôraz na špecifické podmienky revolúcie, kým všeobecne uznávané princípy revolúcie nedoceňuje. Špecifikum nemôže úplne korigovať alebo aj ignorovať všeobecné znaky, ktoré sú dané pre každú socialistickú revolúciu a formy jej realizácie. Špecifikum nevylučuje, ale predpokladá uplatnenie všeobecných zásad v praxi a naopak. Špecifikum môže iba rozšíriť paletu prístupu k socialistickej revolúcii a cesty samotnej revolúcie, keď už raz boli v praxi overené všeobecné zásady a je viac ako isté, že budú i naďalej znova konkrétnom potvrdzované a oň súčasne obohacované.

V tomto zmysle by bolo veľmi zaujímavé posúdiť, skúmať vplyv marxistickoleninského učenia o socialistickej revolúcii na orientáciu politiky KSČ v období rokov 1945—1948. Pomohlo by to vysvetliť samotný proces dialektiky vzťahu medzi vonkajšími a vnútornými podmienkami revolúcie ako vedomý a cieľavedomý vzťah (proces) nielen vo všeobecnosti, ale aj v rámci konkrétnych podmienok vývoja našej revolúcie. Potom by nebolo potrebné hľadať argumenty pre programové spojenie línie medzi VIII. sjazdom KSČ a Februárom 1948 alebo pre popieranie takéhoto spojenia.

Zodpovedne však možno usudzovať na základe množstva faktov, že vedeniu KSČ bolo od počiatku jasné, že socialistická tendencia vývinu našej revolúcie sa nezaobíde bez triedneho boja, i zostreného, naopak, že sa bude stále zostrovať tento boj úmerne tomu, ako sa budú robiť socialistické kroky k definitívnemu nastoleniu socializmu. Strana však robila všetko, čo bolo v jej silách, aby tento boj neprerástol v ozbrojený a krvavý zápas. Vonkajšie vplyvy napomáhali alebo brzdili tento proces, čo malo vplyv na celkový vývin. Avšak nemohli ho určovať, výrazne modifikovať. Je predať dosť faktov na to, že ani komunisti ani reprezentanti buržoázie nepokladali režim z roku 1945 za definitívny alebo taký, ktorý by sa udržal relatívne dlho, povedzme po dobu jednej generácie. Naopak, jedni aj druhí ho pokladali za prechodné obdobie, prví k socializmu — druhí k reštaurácii kapitalizmu. Buržoázia precenila význam rozpadu protifašistickej koalície, bola netrepezlivá, mechanicky hodnotila vplyv medzinárodnej situácie na možnosť vývinu domácich udalostí v svoj prospech. Tým sama významne

napomohla k rýchlejšiemu ukončeniu prechodného obdobia, čo je paradox, pretože takýto rýchly vývin udalostí nepredpokladali ani komunisti, ba pokladali možnosti vývinu prechodného a pokojného obdobia ešte za nevyčerpané, a to tak z politického, ako aj z hospodárskeho aspektu. Politika vedenia KSČ vychádzala z nutnosti nielen obnoviť povojnové hospodárstvo krajiny, ale aj zvyšovať životnú úroveň ľudu na základe rýchleho tempa rozvoja nášho národného hospodárstva, slovom sústavne kládla dôraz na *ekonomický* vývin Československa, samozrejme, s cieľavedomým politickým zameraním, aby sa v podstate už v prechodnom období vytvorili silné materiálno-technické základy socialistickej spoločnosti. Takáto orientácia bola úplne reálna a sústavne zvyšovala váhu a vplyv KSČ na vývin pokojnej revolúcie u nás.

Zastávam názor, že pri hodnotení našej revolúcie treba vychádzať predovšetkým z Leninovho charakterizovania buržoáznodemokratickej revolúcie nového typu, jej prerastania do socialistickej revolúcie z aspektu rôznosti ciest k socializmu. Pričom, po prvé, nemožno stotožňovať demokratickú revolúciu so socialisticou revolúciou, a to tak z politických, ako aj ekonomických príčin. Po druhé, medzi prvou a druhou niet umelého čínskeho múru,¹⁸ bez toho žeby sa stotožňovali politické a ekonomické podmienky v revolučnej situácii. Po tretie, akákoľvek mechanická analógia nehistoricky interpretovaná na sociálnu revolúciu zatemňuje nielen špecifickosť, ale aj všeobecné črty konkrétnej revolúcie. Po štvrté, špecifikum je nevyhnutné zovšeobecniť v rámci tohto špecifika a súčasne treba vylúčiť mechanické porovnávanie tohto zovšeobecného špecifika s najvšeobecnejšími zásadami marxistického učenia o socialistickej revolúcii. Zovšeobecnené špecifikum konkrétnej revolúcie treba organicky začleniť do všeobecných zásad učenia o revolúcii. Po piate, je jednostranné, ak sa kladie dôraz iba na špecifikum revolúcie, alebo opačne iba na všeobecne platné zásady učenia o revolúcii. Gnozeologickým východiskom pre skúmanie revolučnej skutočnosti má byť skutočnosť sama, pričom výsledkom tohto skúmania má byť syntéza analýzy špecifika cez jeho zovšeobecnenie a organické začlenenie do všeobecne platných zásad učenia o revolúcii. Akýkoľvek pokus ignorovať špecifikum alebo najvšeobecnejšie teoretické princípy učenia o revolúcii je nedialektický, odporuje objektívnemu kritériu poznania skutočnosti. Po šieste, pojmy, ktoré vznikli bezprostredne a historicky v priebehu revolúcie a hoci sa zaužívali, treba ich podrobiť z hľadiska obsahu dôkladnej vedeckej analýze nakoľko pravdivo vyjadrujú revolučnú skutočnosť. Je takmer pravidlom, že pre novú skutočnosť v histórii vždy jedinečnú sa používajú aj staršie osvedčené pojmy, respektíve sa prispôsobujú novému obsahu často bez vedeckej analýzy tohto obsahu. Preto tieto pojmy spravidla iba čiastočne a nepresne vyjadrujú nový obsah. Mechanické konzervovanie takýchto pojmov bez ich konfrontácie so skutočnosťou z dostatočného časového odstupe nevyjasňuje, ale iba zatemňuje a znemožňuje verne, adekvátne poznať novú skutočnosť. Po

¹⁸ Lenin ironizoval tých, ktorí si revolúciu predstavovali takto: „Zrejme sa zoradi na jednom mieste jedno vojsko a povie: »Sme za socializmus«, a na druhom mieste druhé vojsko a povie: »sme za imperializmus«, a to bude sociálna revolúcia! . . . Kto očakáva »čistú« sociálnu revolúciu, ten sa jej nikdy nedočká.“ V. I. Lenin, *Spisy* 22, Bratislava 1956, 326—327.

siedme, klásť dôraz na skúmanie politických alebo ekonomických podmienok v revolúcii vedie k jednostrannosti. Práve tak je nezlučiteľné s vedeckým poznaním redukovať politické podmienky na ekonomické a naopak, respektíve ich stotožňovať a z toho potom vyvodzovať teoretické závery pre stanovenie charakteru revolúcie. Len všestranná analýza politických a ekonomických faktorov umožňuje pravdivo poznávať revolučnú situáciu, revolúciu, jej charakter, formy a ciele, jej sociálnu podstatu.

Hodnotenie obdobia 1945—1948 samo prekonáva dva extrémny. Kým spočiatku sa kládol dôraz na všeobecné teoretické zásady, ktoré vyplývali z učenia klasikov o revolúcii, v súčasnosti sa kladie dôraz na špecifikum našej revolúcie. Až dialektická syntéza obidvoch hodnotení a ich konfrontácia so skutočnosťou vylúči jednostrannosť a prispeje k objektívnemu poznaniu vývinu našej revolúcie.

РАЗМЫШЛЕНИЯ О НАШЕЙ РЕВОЛЮЦИИ

Йозеф Грегор

В 1945 г. были две возможности: непосредственный переход от антифашистской борьбы, направленной против внешних врагов и их внутренних поспешников к социалистической революции, или же ориентация на демократическую революцию и ее постепенное перерастание в революцию социалистическую. КПЧ решила ориентироваться на демократическую революцию в связи с политическими условиями в стране, так как экономические условия были достаточно зрелыми для того, чтобы непосредственно провести социалистическую революцию. Ориентация на демократическую революцию позволила партии мобилизовать все силы (политические и экономические) для постепенного и мирного перерастания народнодемократической революции в социалистическую. Народнодемократический период (1945—1948) был временным, переходным, но революционным периодом, во время которого окончательно определилась победа политической власти рабочего класса. Народнодемократическая революция является своеобразной, специфической формой демократической революции, представляющей собой один из многих путей к социализму. На само развитие и специфику этого развития оказывали влияние внутренние и внешние условия, причем решающими были внутренние условия. Сама по себе оценка народнодемократического периода характеризуется двумя крайностями. В то время, как в начале подчеркивались общие теоретические принципы, вытекающие из учения классиков марксизма-ленинизма о революции, в настоящее время подчеркивается специфика нашей революции. Лишь диалектический синтез обеих оценок и их конfrontация с действительностью исключит односторонность и приведет к объективному познанию развития нашей революции.

REFLECTIONS ON OUR REVOLUTION

Jozef Gregor

In 1945, two possibilities existed: either immediate transition from the antifascist resistance against outer and inner enemies to the socialist revolution, or an orientation towards a *democratic* revolution. The Communist Party of Czechoslovakia in account of *political* conditions

decided in favour of the second orientation, although economic conditions were ripe for the immediate realization of the socialist revolution. The orientation in favour of the democratic revolution made it possible for the communist party to mobilize all forces (political and economic) towards a gradual and *peaceful* transformation of the people's democratic revolution into socialist revolution. The period of the people's democracy (1945—1948) was a temporary and transient period which was decisive for the victory of political power in favour of the working class. The people's democratic revolution is a *specific* form of the democratic revolution, one of the various ways to socialism. The progress by itself and the specificity of this progress were determined by inner and outer conditions, but the inner conditions are to be considered as decisive, determining factors. The evolution of the people's democratic period had to overcome two extremes. Whereas at the beginning the emphasis was put on general theoretical principles consequent from the teaching of the classics on revolution, now the specificity of our revolution is emphasized. Only a dialectic synthesis of both evaluations and their confrontation with reality eliminates on-sidedness and is a contribution to the objective knowledge of the progress of our revolution.